

ВІННИЧЕНКО

Олена Вікторівна

УДК 657.6

ДМИТРЕНКО

Інна Володимирівна

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ЩОДО
ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
БАНКУANALYSIS OF EXISTING APPROACHES
FOR DEFINING THE FINANCIAL
STABILITY OF THE BANK

к.е.н., доцент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектури

студент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектури

У статті розглянуто особливості функціонування сучасної банківської системи України. Здійснено аналіз результатів діяльності банків України. Виокремлено основні фактори, що впливають на банківську діяльність.

В статье рассмотрены особенности функционирования современной банковской системы Украины. Осуществлен анализ результатов деятельности банков Украины. Выделены основные факторы, влияющие на банковскую деятельность.

The article deals with the peculiarities of functioning of the modern banking system of Ukraine. The analysis of results of activity of banks of Ukraine is carried out. The main factors influencing banking activity are singled out.

Ключові слова: банківська система, фінансовий стан банку, аналіз фінансового стану банку

Ключевые слова: банковская система, финансовое состояние банка, анализ финансового состояния банка

Keywords: banking system, financial condition of the bank, analysis of the financial condition of the bank

ВСТУП

Нині банківська система є найважливішою сферою економіки та ринкового середовища. Її стабільність – це запорука розвитку держави, саме тому потрібні певні заходи щодо покращення її економічного стану. Вони потребують спрямованості для досягнення та збільшенні прибутковості банків.

На сьогоднішній день банківський сектор України потребує певних кроків щодо поліпшення загального стану, бо такі фактори, як світова фінансова криза, несприятливі економічні, політичні та військові події негативно впливають на нього. Тому питанням дослідження сучасного стану, виявлення проблем розвитку вітчизняної банківської системи та розробка напрямів їх вирішення є актуальним.

Аналізу та оцінці фінансового стану банку значну увагу приділили такі зарубіжні науковці, як Е.Дж. Долан, Р.Дж. Кемпбелл [5], Р.Л. Міллер [6], П.С. Роуз [7], Дж. Сінки [8], Г.С. Панова [Ошибка! Источник ссылки не найден.], Л.В. Давидова [10]. Цим аспектам приділяли увагу й вітчизняні вчені, зокрема О.Д. Вовчак [11], В.П. Пантелєєв, С.П. Ха-лява [12], Т.Д. Костенко [Ошибка! Источник ссылки не найден.], Л.О. Примостка [14], Н.Шелудько [15], А.М. Герасимович [16], О.В. Крух-маль [17], В.М. Кочетков [18] та ін..

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі теоретичних підходів до визначення фінансового стану банку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, показники банківської системи.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення існуючих підходів до визначення фінансового стану банку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Банківська система є однією із найважливіших складових фінансового ринку, а її стабільність та розвиненість – необхідною умовою розвитку національної економіки. На банківський сектор в Україні припадає понад 90% усіх фінансових послуг. Проте, світова фінансова криза, несприятливі політичні та військові події, скорочення виробництва, інфляційний тиск на економіку, зниження інвестиційної активності, суттєво послабили банківський сектор та значно ускладнили його умови функціонування [1].

Сучасний стан банківської системи України вимагає від керівництва комерційних банків більш професійного, законодавчого та обґрунтованого управління, яке спирається на певну аналітичну базу. Відповідно, перед банками постає питання стосовно необхідності застосування певних методик аналізу поточного і майбутнього стану банку. Одним із ключових елементів такого аналізу є оцінка фінансового стану банку.

Оцінка фінансового стану в умовах ринкових відносин особливо важлива для вирішення проблем банку, пов'язаних з його стабільністю на конкурентному ринку, та подальшого розвитку. Тому процес аналізу фінансового стану є необхідним у діяльності кожного банку [2].

Національний банк України продовжує реалізовувати проекти та заходи, передбачені Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 р. [3]. Так, за результатами звітів Національного

банку України [4] станом на 1 січня 2016 р. в Україні функціонувало 117 банків, а станом на 1 січня 2018 р. цей показник складає – 82 банки. Ліквідація низки проблемних банків, з одного боку, позитивно впливає на прозорість банківської системи, а з іншого – призводить до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських послуг у зв'язку із суттєвим зменшенням кількості учасників банківського сектору.

У сучасному банку аналіз являє собою не просто елемент системи фінансового управління, а й одночасно основу управління. Управління банком неможливо здійснювати без аналізу. Зміст, місце і роль аналізу в банківському бізнесі багато в чому залежать від специфіки їх діяльності, пов'язаної з виробництвом послуг фінансового характеру, посередництвом між економічними агентами, високим ступенем залежності від клієнтської бази, можливістю відстрочки неплатоспроможності за своїми зобов'язаннями шляхом підвищення обсягів запозичення [17].

Мета аналізу фінансового стану банку – дати реальну і всебічну оцінку досягнутим результатам його діяльності і фінансовому стану, виявити вузькі місця та резерви підвищення ринкової вартості й забезпечення ефективного розвитку, виробити стратегію подальшого розвитку, виходячи з умов, що реально складаються на фінансових ринках. Її досягнення реалізується шляхом формування ефективного аналітичного забезпечення управління видами діяльності, центрами відповідальності та продуктами [17].

Фінансовий стан банку характеризується такими показниками, як доходи, витрати, прибуток (збиток) – різниця між доходами і витратами, чистий прибуток – після сплати податку. З метою виявлення резервів зростання прибутковості банківської діяльності як джерела формування банківського капіталу, що забезпечує стабільність фінансового стану банку, здійснюється комплексний аналіз його доходів і витрат. Завданням такого аналізу є [16]:

- визначення постійної структури доходів і витрат та їх динаміки;
- оцінка виконання фінансового плану або бізнес-плану за показниками доходів і витрат;
- виявлення факторів та визначення ступеня їх впливу на зміну доходів і витрат;
- коефіцієнтний аналіз доходів і витрат;
- аналіз і оцінка рівня доходності банку та розроблення заходів щодо використання резервів підвищення прибутковості банківської діяльності;
- аналіз та оцінка співвідношення активів, пасивів, доходів і витрат з метою прогнозування фінансового стану комерційного банку.

Базовою інформацією для фінансового аналізу є дані Звіту про фінансові результати, який відображає величину доходних і витратних статей, згрупованих за їх характером та основними напрямками; балансу (з примітками), який розкриває наявність та напрями розміщення фінансових ресурсів банку на фіксований момент часу; фінансового плану, або бізнес-плану, банку щодо очікуваних доходів і витрат періоду, який аналізується **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Для отримання більш ґрунтовної оцінки фінансового стану банку рекомендовано проаналізувати не тільки баланс та матеріали звітності самого банку, а й провести дослідження кон'юнктури ринку, оцінити конкурентів, здійснити аналіз фінансового стану позичальників та ін. Крім того, можливості фінансового аналізу ширші, коли вони базуються на побудові різного виду економіко-статистичних та математичних моделей зв'язку, а також узагальнюючих характеристик структури та динаміки [16].

Розглядаючи сутність поняття фінансового стану банку, слід звернути увагу на особливості тлумачення поняття «фінансовий стан банку», яке більшість вчених трактує через сукупність певних коефіцієнтів.

Панова Г.С. [9] розглядає фінансовий стан банку як «комплексне поняття, яке характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів».

Іванов В.В. **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** характеризує фінансовий стан через показники достатності капіталу, якості активів, ліквідності балансу, ефективності діяльності, рівня управління (менеджменту) банку.

Герасимович А.М. [16] визначає фінансовий стан банку через оцінку показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління.

Схожих поглядів дотримуються Р.І. Тиркало та З.І. Щибиволок [21], які розглядають фінансовий стан банку через низку «коефіцієнтів-індикаторів», розподілених за такими групами: фінансова сталість банку, стан оборотних активів та джерел їх покриття, платоспроможність, ліквідність.

Микуляк О.В. [2] трактує фінансовий стан банку як економічну категорію, яка характеризує фінансову діяльність банку за певний період часу на підставі оцінки системи показників, які відображають ефективність управління фінансовими ресурсами, фінансову стійкість, ділову активність та ліквідність фінансової установи.

Отже, розглянувши наведені визначення вітчизняних та зарубіжних вчених можемо стверджувати, що фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансово-економічну діяльність банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу.

У табл. 1 наведено показники, які різні автори використовують для визначення фінансового стану банку.

Отже, серед розглянутих методів оцінки фінансового стану банку, найбільшу кількість коефіцієнтів застосовують Іванов В. [20] та Кизим М. [22]. Якщо ж говорити про самі коефіцієнти, то серед перелічених більше всього застосовувались у даних методах коефіцієнт достатності капіталу, коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля та коефіцієнт активності використання залучених коштів в кредити. Тому можна сказати, що саме ці коефіцієнти, на думку зазначених вчених, являються найбільш вагомими для оцінки фінансового стану банку.

ВИСНОВКИ

У сучасному стані розвитку банківської системи

необхідний аналіз, який сприяє попередженню та подоланню фінансової кризи. Потрібно своєчасно про-

водити аналіз фінансового стану банку для запобігання банкрутства.

Таблиця 1

Основні показники для розрахунку фінансового стану банку

Показники	Герасимович А. [16]	Крухмаль О. [17]	Кизим М. [Опублікація: Істочник ссылки не найден.]	Примостка Л. [14]	Шиллер Р. [23]	Микуляк О. [2]	Іванов В. [20]	Грушко В. [24]	Всього
1 Коефіцієнти ліквідності									
Коефіцієнт миттєвої ліквідності		+			+		+	+	4
Коефіцієнт поточної ліквідності	+			+	+	+		+	5
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань		+	+				+		3
2. Коефіцієнти достатності капіталу									
Коефіцієнт надійності	+	+	+		+	+	+		6
Коефіцієнт фінансового важеля	+	+	+			+	+	+	6
Коефіцієнт достатності капіталу	+	+	+	+	+	+		+	7
Коефіцієнт захищеності власного капіталу				+		+	+		3
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу			+			+	+		3
Коефіцієнт незалежності	+						+		2
Коефіцієнт активності залучення позикових коштів		+			+		+		3
3. Коефіцієнти ділової активності									
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів			+		+		+		3
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів			+		+		+		3
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредити	+	+	+	+				+	5
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредити		+		+					2
Коефіцієнт банківської активності			+			+	+	+	4
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності			+				+		2
Коефіцієнт інвестицій в доходних активах							+		1
Коефіцієнт кредитів в доходних активах							+		1
Коефіцієнт проблемних кредитів	+						+		2
Коефіцієнт ефективності використання активів			+			+			2
Всього	7	8	11	5	7	8	15	6	

Існують різні підходи до визначення поняття фінансового стану банку, що ґрунтуються на підставі великого переліку фінансових показників. Проаналізувавши підходи науковців до визначення фінансового стану банку, можна зробити висновки, що дані методи є абсолютно несхожими відносно характеру та кількості основних показників. Зазвичай, використання лише одного методу аналізу для представлення поточного і майбутнього стану банку не вистачає. Тому постає необхідність в розробці комплексної методики аналізу фінансового стану банку, яка включала б всі складові аспекти.

Список використаних джерел

1. Пурій Г.М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України [Електронний ресурс] / Г.М. Пурій // Міжнародний науково-практичний журнал: Фінансовий простір. – 2017. – № 3(27). – Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/stat/uk/forauthors>
2. Микуляк О.В. Діагностика фінансового стану

в оцінці вартості капіталу банку / О.В. Микуляк, І.Ю. Гайдук // Молодий вчений. – 2014. – № 6 (1). – С. 172-175. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_6\(1\)_47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_6(1)_47)

3. Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>

4. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64628171>

5. Долан Е.Дж. Гроші, банківська справа і грошово-кредитна політика [Текст] / Долан Е.Дж., Кемпбелл К.Д.; пер. с англ. и общ. ред. Лукашевич В.В. - М., СПб: б.и., 1993. – 446с.

6. Міллер Р.Л. Сучасні гроші й банківська справа / Р.Л. Міллер, Д. Д. Ван-Хуз. М.: ИНФРА-М, 2001. С. 304.

7. Роуз П.С. Банківський менеджмент: Надання фінансових послуг: пер. с англ. / П.С. Роуз; под общ.

рук. М.В. Белова, др.. – Москва: Дело, 1997. – 743 с.

8. Сінки Дж. Фінансовий менеджмент в комерційному банку і в індустрії фінансових послуг / Дж. Сінки; пер з англ. – М.: Альпіна Бізнес Букс, 2007 – 1018 с.

9. Панова Г.С. Аналіз фінансового стану комерційних банків / Г.С. Панова. – М.: Фінанси і статистика, 1996. – 272 с.

10. Давидова Л.Е. Банківське право Республіки Казахстан [Текст]: навчальний посібник / Давидова Л.Е., Райманов Д.Ф. – Алмати: Жеті жарги, 2000. – 352 с.

11. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 564 с.

12. Пантелєєв В.П. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / Пантелєєв В.П. Халява С.П. // Банківська справа. – 1996. – №1. – С. 32-35.

13. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства [Текст] / Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. – К.: ЦНЛ, 2005. – 400 с.

14. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 316 с.

15. Шелудько Н.М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 3. – С. 40-44.

16. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: підручник / [А.М. Герасимович, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.

17. Крухмаль О.В. Особливості фінансового аналізу банку [Текст] / О.В. Крухмаль, О.А. Криклій // у кн.: Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект: [колективна монографія / за ред. П.Й. Атамас]. – Дніпропетровськ: "Герда", 2013. – С. 505-515.

18. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: [монографія] / В.М. Кочетков. – К.: Вид-во Європейського університету, 2003. – 300 с.

19. Семенча І.Є. Фінансовий стан банку у розрізі реформування банківської системи України [Текст] / І.Є. Семенча, О.В. Письменний // Економічний аналіз: зб. наук. праць.

20. Іванов В.В. Аналіз надійності банку: практичний посібник / В.В. Іванов. – М.: Російська Ділова Література, 1996. – 320 с.

21. Тиркало Р.І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг / Р.І. Тиркало, З.І. Щибиволок. – К.: Слобожанщина, 1999. – 236 с.

22. Кизим Н.А. Моделирование банкротства коммерческих банков [Текст] / Н.А. Кизим, И.С. Благунов, В.А. Зинченко, Чанг Хонг Вен. – Х.: ИНЖЕК, 2003. – 220 с.

23. Шиллер Р.І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення [Текст] / Р.І. Шиллер. – Київ: Наукова думка, 1998. – 158 с.

24. Грушко В.І. Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / В.І. Грушко, Л.Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. – № 12. С. 20-28.